

Arheološki institut

ARHEOLOGIJA U SRBIJI
projekti Arheološkog instituta u 2012. godini

Priredile

Dragana Antonović
Snežana Golubović
Vesna Bikić

Beograd 2014

Izdavač

Arheološki institut
Beograd, Kneza Mihaila 35/IV
11000 Beograd, Srbija
e-mail: institut@ai.ac.rs
www.ai.ac.rs
Tel. +381 11 2637191

Za izdavača

Slaviša Perić

Urednice

Dragana Antonović
Snežana Golubović
Vesna Bikić

Korektura

Selena Vitezović

Grafički dizajn i prelom

vojislav filipović

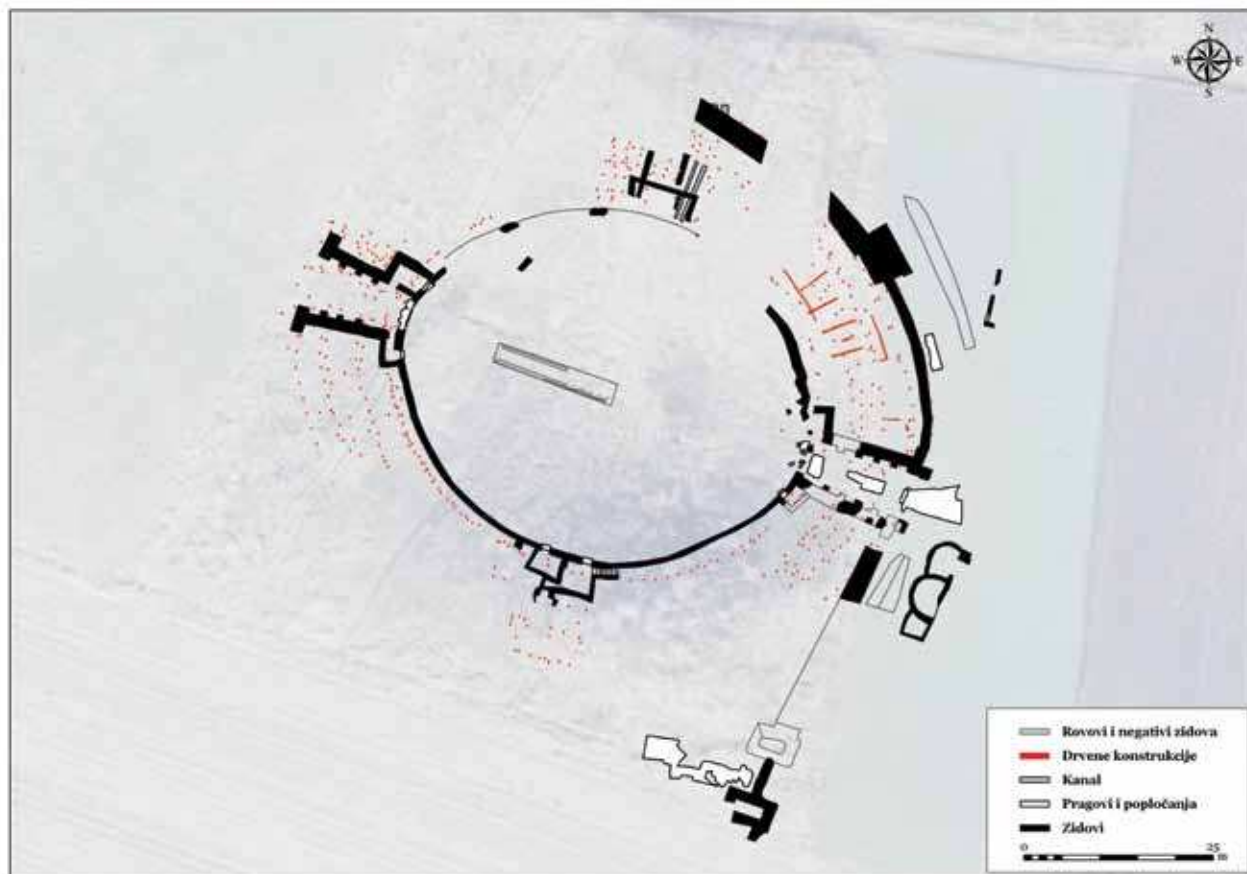
Tekstovi objavljeni u ovom zborniku prezentovani su na naučnom skupu „Rad Arheološkog instituta u 2012. i 2013. godini“ održanom na Viminacijumu 27. novembra 2013. godine.

ISBN 978-86-80093-86-4

SADRŽAJ

Dragana Antonović, Snežana Golubović, Vesna Bikić, Uvod	5
Đurđa Obradović, Ivana Stojanović, Mikroprospekcija terena na neolitskom nalazištu Slatina–Turska česma, Drenovac	12
Selena Vitezović, Pavlovac–Kovačke Njive: preliminarni izveštaj analize koštane industrije	16
Aleksandar Bulatović, Dragan Milanović, Arheološka istraživanja na lokalitetu Bujanj kod Novog Sela u 2012. godini	20
Aleksandar Bulatović, Vojislav Filipović, Artur Bankof, Slobodan Mitrović, Sondažno rekognosciranje Kovačevića pećine kod Krupnja 2012. i 2013. godine	24
Dragana Antonović, Momir Vukadinović, Ana Cicović, Praistorijski rudnik na lokalitetu Prljuša, Mali Šturac: istraživanje 2012. godine	28
Aleksandar Kapuran, Aleksandar Bulatović, Stefan Milošević, Istraživanja nekropole Kriveljski Kamen–Bunar i Mokranjske stene u severoistočnoj Srbiji tokom 2012. godine	32
Aleksandar Bulatović, Aleksandar Kapuran, Jelena Todorović, Petar Stevanović, Nekropola ranog bronzanog doba na lokalitetu Meanište u Ranutovcu kod Vranja	36
Aleksandar Bulatović, Selena Vitezović, Dragan Milanović, Lokalitet Meanište u Ranutovcu – naselje iz gvozdenog doba	40
Ivan Vranić, Arheološka istraživanja lokaliteta Kale u Krševici 2012. godine	44
Ivana Popović, Stefan Pop-Lazić, Bojan Popović, Vujadin Vujadinović, Emil Cabunac, Arheološka iskopavanja u Sremskoj Mitrovici 2012. godine – Lokalitet 85	50
Nemanja Mrđić, Mladen Jovičić, Nalaz mamuta na lokalitetu Nosak	54
Snežana Nikolić, Ivan Bogdanović, Ljubomir Jevtović, Arheološka istraživanja viminacijumskog amfiteatra u 2012. godini	58
Saša Redžić, Mladen Jovičić, Ilija Danković, Iskopavanja na lokalitetu Nad Klepečkom (Viminacijum)	62

Saša Redžić, Mladen Jovičić, Ilija Danković, Dve novoistražene vile rustike sa Viminacijuma – istraživanja na lokalitetima Nad Klepečkom i Rit u toku 2011/2012. godine	66
Vujadin Ivanišević, Sonja Stamenković, Zaštitna arheološka iskopavanja na lokalitetima Kamenitica i Pazarište u Maloj Kopašnici	70
Stefan Pop-Lazić, Maja Živić, Bojan Popović, Vujadin Vujadinović, Gamzigrad – Felix Romuliana: iskopavanja 2012. godine – Kula 15	74
Stefan Pop-Lazić, Bojan Popović, Vujadin Vujadinović, Gamzigrad – Felix Romuliana: iskopavanja 2012. godine – Severno naselje	78
Vujadin Ivanišević, Bernard Bavant, Ivan Bugarski, Caričin grad – arheološka istraživanja u 2012. godini	82
Nataša Miladinović-Radmilović, Antropološka istraživanja u 2011. i 2012. godini	86

Sl. 1. Plan viminacijumskog amfiteatra nakon arheoloških istraživanja 2012. godine.

Snežana Nikolić, Arheološki institut Beograd
 Ivan Bogdanović, Arheološki institut Beograd
 Ljubomir Jevtović, Arheološki institut Beograd

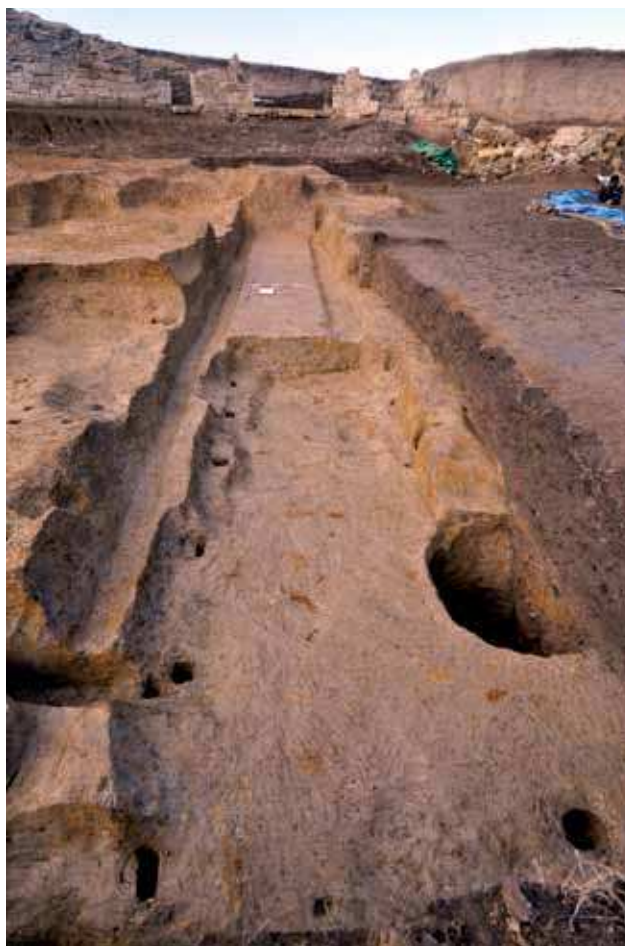
ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA VIMINACIJUMSKOG AMFITEATRA U 2012. GODINI¹

Sistematska arheološka istraživanja viminacijumskog amfiteatra započeta su 2007. godine. Dosadašnja iskopavanja obuhvatala su osnovne delove amfiteatra. Određen je gabarit objekta, koji je izgrađen početkom II veka i korišćen do kraja III, odnosno početka IV veka. Na prostoru amfiteatra otkrivene su i celine iz kasnoantičkog perioda, kada amfiteatar više nije korišćen kao objekat spektakla. Izdvaja se nekropola skeletno sahranjenih pokojnika, koja je formirana iznad samog amfiteatra (Nikolić, Bogdanović 2012; Nikolić, Bogdanović in press).

Tokom 2012. godine iskopavanja su bila usmerena na više lokacija unutar objekta, a u manjem obimu se radilo i u okviru površine koja se prostire uz sam amfiteatar (sl. 1).

U centralnom delu objekta istraživanja su bila skoncentrisana na zapadni i središnji deo arene (kv. E–F/5–6), gde je otkriveno više celina. U središnjem delu arene delimično je otkriven veći rov (sl. 2), koji se pruža po dužoj osi amfiteatra i pripada periodu upotrebe ovog objekta. Istražena dužina rova iznosi 16,90 m, dok njegova širina varira od 2,40 do 3,05 m. Uz severnu i južnu ivicu rova konstatovana su dva kanala i više pravilno raspoređenih rupa od drvenog kolja. U okviru arene istraženi su kasnoantički ukopi različitih dimenzija, kao i tri groba, koja se prostiru iznad ukopa i pripadaju kasnoantičkoj nekropoli.

U severoistočnom delu amfiteatra (kv. H/4) nastavljeno je otkrivanje zida arene, koji je u ovom delu uglavnom očuvan u temeljnoj zoni. U kv. I–H/3 završeno je istraživanje ukopa, koji se

Sl. 2. Rov u areni (gledano sa istoka).

¹ Članak predstavlja rezultat rada na projektu „IRS – Viminacijum, rimski grad i legijski vojni logor – istraživanje materijalne i duhovne kulture, stanovništva, primenom najsavremenijih tehnologija daljinske detekcije, geofizike, GIS-a, digitalizacije i 3D vizualizacije“ (III 47018), Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

prostiru uz gradski bedem i koji su oštetili površinu sa crveno zapečenom zemljom. U okviru ukopa definisani su ostaci drvenih stubova, koji delom predstavljaju konstrukciju tribina amfiteatra, a delom čine podupirače oplata temeljnog rova gradskog bedema.

Sl. 3. Istočni ulaz u amfiteatar (gledano sa severoistoka).

U istočnom delu objekta (kv. J–K/6) završena su istraživanja ulaza u amfiteatar (sl. 3). Poput zapadnog, i istočni ulaz su činila dva radijalno postavljena zida širine 1,50 m, građena od lomljenog škriljca vezanog krečnim malterom. Dužina istočnog ulaza iznosi oko 14,80 m. Njegova širina kod ulaza u arenu iznosi do 4,15 m, dok u istočnom delu širina dostiže 6,20 m. Sa unutrašnje strane, prema samom ulazu, oba zida su imala po četiri pilastera. Zidovi su se na istočnom kraju završavali „T“ proširenjima, uz koja je prizidan po jedan stub izgrađen od kamena i opeka vezanih krečnim malterom. Prema areni je ulaz bio flankiran sa dve manje prostorije. Unutar ulaza konstatovana su dva niza ukopa sa ostacima drvenih stubova, koji su paralelni sa zidovima ulaza. Između ova dva niza ukopa otkriveni su segmenti dve površine od lomljene crvenke, koje se prate i istočno od ulaza. Na osnovu rasporeda celina izdvajaju se različite faze u izgradnji ulaza, odnosno samog amfiteatra.

U jugoistočnom delu amfiteatra (kv. I–J/7) cilj iskopavanja bio je definisanje izgleda tribina. Na ovom mestu su istraženi ukopi i jame za drvene stubove, koje su se nalazile unutar njih. Na osnovu

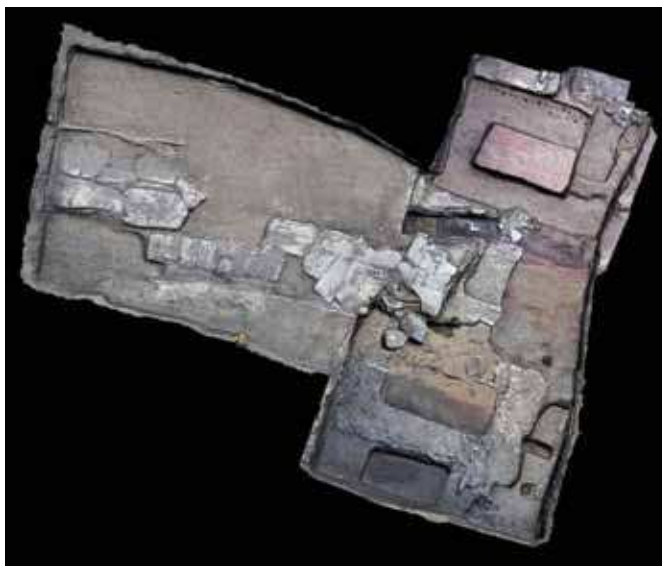
položaja celina konstatovano je da su drveni stubovi raspoređeni u četiri lučna niza paralelna sa ogradnim zidom arene i da predstavljaju deo konstrukcije drvenih tribina.

Posebna pažnja bila je usmerena na površinu južno od istočnog ulaza (kv. H–J/7–11), gde su geofizička istraživanja ukazivala na postojanje zida i komunikacije, koja se prostire upravno na zid. Iskopavanjima na ovom mestu otkriven je istočni gradski bedem. Bedem je očuvan u temeljnoj zoni, koja je građena od lomljenog škriljca vezanog krečnim malterom, a njegova širina iznosi 2,40 m. Prilikom praćenja bedema, na 28,70 m od istočnog ulaza u amfiteatar, otkrivena je kapija grada, koja je flankirana sa dve pravougaone kule (sl. 4). Širina prolaza kapije je 5,00 m, a spoljašnje dimenzije kula iznose 7,00 x 4,40 m i 6,30 x 4,35 m. Istraživanjima je obuhvaćen i deo ulice, koja od kapije vodi ka zapadu. Ulica je otkrivena u dužini od 14,75 m, a njena širina iznosi 5,00 m.

Na 0,65 m istočno od bedema (kv. J–K/7) istražen je deo odbrambenog rova, čiji presek ima oblik slova „V“. Istražen je u dužini 7,70 m, a njegova širina u gornjoj zoni je oko 3,80 m. Očuvana dubina rova iznosi 2,00 m.

U manjem obimu vršena su iskopavanja severoistočno (kv. I/2, J/2–3 i K/3–4) i istočno od amfiteatra (kv. K/4–8). Na ovom prostoru otkriveno je više celina, a izdvajaju se dva, delimično istražena objekta (objekti 1 i 2) građena od lomljenog kamena i opeka vezanih malterom.

Na osnovu mnogobrojnog pokretnog arheološkog materijala, amfiteatar, kao i ostale istražene celine, vezuju se za period od početka II do kraja IV veka nove ere. U tom periodu dolazi do niza graditeljskih poduhvata, koji će usled različitih istorijskih prilika znatno promeniti izgled Viminacijuma i njegovog urbanističkog plana.

Sl. 4. Ortogonalna projekcija 3D modela gradske kapije (Ž. Jovanović, Centar za nove tehnologije Viminacijum).

Bibliografija:

Nikolić, Bogdanović 2012 – S. Nikolić, I. Bogdanović, Istraživanja viminacijumskog amfiteatra u toku 2011. godine, u *Arheologija u Srbiji: projekti Arheološkog instituta u 2011. godini*, V. Bikić, S. Golubović, D. Antonović (ur.), Beograd 2012, 42–45.

Nikolić, Bogdanović in press – S. Nikolić, I. Bogdanović, Recent excavations on the amphitheatre of Viminacium, in *Proceedings of the XXIInd International Congress of Roman Frontier Studies held in Ruse, Bulgaria (September 2012)*, in press.